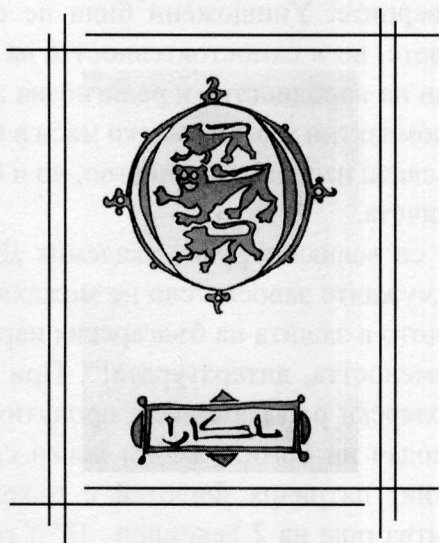

език“, а не за „църковнославянски“. – До Х в. България била огнището, безспорният център на православно славянство, от който Русия, Сърбия и Румъния (частично латинизирана) приели богослужебния език. Езикът, който българските първоучители са създали, е език на публичните актове, на правната система и на историческите хроники; той е бил в основата и същността на народните диалекти.“

Списъкът на известните старобългарски книги е значително по-дълъг, а – да се надяваме – и ще се удължава. Като отлично запознат с работата на българистите, Луи Леже настоява, че „бъдещите учени на свободна България ще трябва да положат сериозни усилия, за да осветлят делото на своите предшественици“.

Посланици от Духовната империя

В духа на продължаващото феодално обособяване на деспотства цар Иван Александър отделил Западна Мизия за Видинско царство на първородния си син Иван Срацимир, а останалата част от държавата отредил за багрянородния си наследник Иван Шишман.

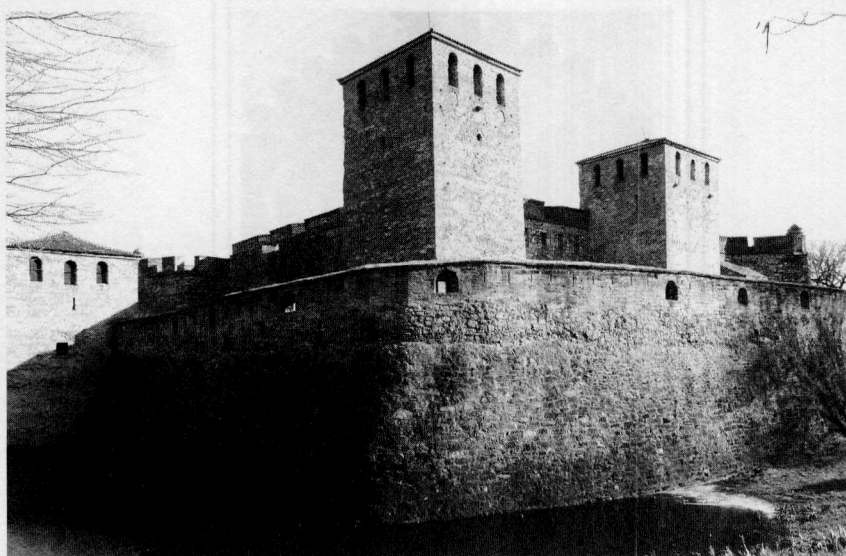
Гербът на цар Иван Шишман, прерисуван от арабски пътешественик, който посетил Търново в края на XIV в.

„Герб на императора на Българи“ от Гербовника, който Конрад фон Грюненберг съставил като подарък за император Фридрих III около 1470 г.

Набезите на османските турци заварили слаби разединени държавици на Балканите. До 1396 г. южнодунавските български царства били покорени от другOVERците. Унищожени били не само крепостите, градовете и храмовете, но и самостоятелността на църквата, а българите били подложени на народностна и религиозна асимилация. Нарочно били заселвани компактни мюсюлмански маси в българските земи, които не само разкъсвали народното единство, но и безнаказано отвлечали български момичета.

Но до края на дните си великият руски академик Дмитрий Лихачов проповядваше, че „чуждите завоеватели не можаха да победят тази държава на духа, защото в защита на българския народ в плътен строй стояха езикът, писмеността, литературата!“. При това родом българин от известния болярски род Цамблак е прочутият църковен писател, редактор и преводач на богослужебни книги св. Киприан, когото константинополският патриарх Филотей е ръкоположил за митрополит на Киев и Литва още на 2 декември 1375 година. Като патриарх „и на цяла Рус“ той бил признат официално за светец и чудотворец, почитан като църковен обединител на руските земи. Той

Цитаделата на Видинската крепост

посветил руските монаси в исихазма, провел богослужебно-книжовна реформа, въвел нов жанр в руската литература и популяризировал сред руския народ св. Кирил Константин Философ, св. Йоан Рилски, св. Петка Търновска, св. Иларион Мъгленски, св. Йоаким Осоговски и други наши помазаници божи..

В Търново е роден и българският средновековен писател от Търновската книжовна школа Григорий Цамблак, който станал Киевски митрополит от 1413 г.

Роден в Търново като син на цар Иван Шишман е и Вселенският патриарх Йосиф II. Решен духовно да обедини Европа, през януари 1439 г. той отишъл във Флоренция с константинополския император Йоан VIII Палеолог начело на около 700 православни делегати. На събора, призван да постигне единство на християнския свят, той убедително настоявал католическа Европа да помогне за освобождаването на поробените християни на Балканите, докато на 10 юни 1439-а издъхнал там „при неизяснени обстоятелства“.

Оригинален портрет на 76-годишния Вселенски патриарх Йосиф II – син на цар Иван Шишман – на стенопис над гроба му в храма „Санта Мария Новела“ във Флоренция

Но прочутият шишмановец успял да постави на ключови позиции в православния клир най-преданите към вярата свои ученици и съмишленици като митрополит Игнатий, който от 1463 г. възстановил порядъка в обширния диоцез на Търновската патриаршия, като продължавал да бъде наричан „патриарх Търновски и на цяла България“.

Митрополит Дамян, който водел молдавската църковна делегация на Фераро-Флорентинския събор, откакто се завърнал в Молдова до смъртта си през 1447-а бил сред най-влиятелните духовни и политически дейци в княжеството.

Митрополит на Молдова и духовен водач на княжеството до смъртта си на 18 ноември 1478-а бил българинът Теоктист. Под негово влияние най-изтъкнатият средновековен молдовски владетел Стефан Велики станал най-големият (след българските царе) ктитор на българската светогорска обител „Св. Георги Зограф“.

Сам Йосиф II е ръкоположил за митрополит на Киев, Москва и „цяла Русия“ Исидор, с което Вселенският патриарх от Търново го направил приемник на българите Киприан и Григорий Цамблак. Впоследствие, обруган от крайния православен „лагер“ заради унията и принуден да напусне Русия, Исидор се установил в Рим и през 1439-а станал един от кардиналите на Римокатолическата църква. През 1452-ра той пристигнал в Цариград с 200 войници да го отбранява от ордите на султан Мехмед II Фатих. Заради своите заслуги и качества на 20 април 1458-а бил избран за титулярен „латински патриарх“ на Константинопол и останал такъв до смъртта си на 27 април 1463-та.

Григорий II Българин, който придружавал Йосиф II като прото-диякон Исидор на Фераро-Флорентинския събор, станал духовен глава на руските земи от 1448 до 1474-та, като през 1458-а патриарх Григорий Мамас го ръкоположил за митрополит на Киев и Литва.

Духовният му наследник Йосиф Болгаринович бил начело на руската църква от 1497-а до смъртта си през 1501-ва като митрополит Киевски, Галицки и „на цяла Русия“.